

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ

(αποσπάσματα)

Από ΣΙΝΤΑΡΤΑ

Όταν κάποιος ζητάει, είπε ο Σιντάρτα, συμβαίνει συχνά να μη βλέπουν τα μάτια του παρά μόνο το πράγμα που ζητάει, συμβαίνει να μην είναι ικανός να βρει τίποτα, να αφηθεί σε τίποτα, επειδή σκέφτεται πάντα μόνο αυτό που ζητάει, επειδή έχει ένα σκοπό, επειδή κατέχεται από το σκοπό. Ζητάω θα πει, έχω ένα σκοπό.

Βρίσκω όμως σημαίνει, είμαι ελεύθερος, στέκομαι ανοιχτός, δεν έχω κανένα σκοπό. Εσύ σεβάσμιε είσαι κατά πάσα πιθανότητα πραγματικά ένας αναζητητής, αφού, επιδιώκοντας το σκοπό σου, δεν βλέπεις μερικά πράγματα που είναι μπρος στα μάτια σου.

Τώρα έβλεπε τους ανθρώπους διαφορετικά απ' ότι άλλοτε, λιγότερο έξυπνα, λιγότερο περήφανα, μα πιο ζεστά, πιο περίεργα, πιο συμπαθητικά. Όταν περνούσε από το ποτάμι ανθρώπους,

ανθρώπους-παιδιά, εμπόρους, πολεμιστές, γυναίκες δεν τους ένιωθε πια ξένους όπως άλλοτε : τους καταλάβαινε, τους καταλάβαινε και συμμεριζόταν τη ζωή τους, που δεν την κυβερνούσαν σκέψεις και ιδέες, αλλά μόνον ορμές και επιθυμίες, ένιωθε όπως εκείνοι. Παρόλο που ήταν κοντά στην τελειότητα και άντεχε την τελευταία του πληγή, του φαινόταν πως αυτοί οι άνθρωποι-παιδιά ήταν αδέρφια του, η ματαιοδοξία, η απληστία και η γελοιότητά τους έχαναν για εκείνον κάθε κωμικότητα, γίνονταν κατανοητές, γίνονταν αξιαγάπητες, γίνονταν για κείνον ακόμα και άξιες σεβασμού. Η τυφλή αγάπη της μητέρας για το παιδί της, η κουτή τυφλή περηφάνια ενός φαντασμένου πατέρα για το μοναδικό του γιόκα, η τυφλή, άγρια επιδίωξη μιας νεαρής, φιλάρεσκης γυναίκας για στολίδια και θαυμαστικά αντρικά μάτια, όλα αυτά τα παιδιαρίσματα, όλες

αυτές οι απλές, ανόητες αλλά απίστευτα ισχυρές, απέραντα ζωντανές, οι παθιασμένες ορμές και απληστίες δεν ήταν τώρα πια παιδιάστικες για τον Σιντάρτα. Έβλεπε τους ανθρώπους να ζουν γι' αυτές, τους έβλεπε να κατορθώνουν απίστευτα επιτεύγματα χάρη σ' αυτές, να κάνουν ταξίδια, να διεξάγουν πολέμους, να υποφέρουν απέραντα, να υπομένουν απέραντα, και τους αγαπούσε γι' αυτό. Έβλεπε τη ζωή, το ζωντανό, το ακατάστρεπτο, τον Βράχμαν μέσα σ' όλες τις οδύνες τους, μέσα σ' όλες τις πράξεις τους. Αυτοί οι άνθρωποι ήταν άξιοι αγάπης και θαυμασμού στην τυφλή τους πίστη, στην τυφλή τους δύναμη και στην καρτερικότητά τους. Τίποτα δεν τους έλειπε τίποτα περισσότερο απ' αυτούς δεν είχε ο σοφός και ο στοχαστής, εκτός από μια μικρή λεπτομέρεια, ένα μοναδικό ελάχιστο πράγμα : τη συνειδητή γνώση της ενότητας κάθε ζωής.

Από **ΝΤΕΜΙΑΝ**

Η ζωή κάθε ανθρώπου είναι ένας δρόμος προς τον εαυτό του, το πρόπλασμα ενός δρόμου, το προσχέδιο ενός μονοπατιού. Κανένας άνθρωπος δεν έφτασε να είναι εντελώς ο εαυτός του, ωστόσο, οι πάντες φιλοδοξούν να το κατορθώσουν, άλλοι στα τυφλά, άλλοι με περισσότερο φως, ο καθένας όπως μπορεί.

Όλοι μας ως το τέλος της ζωής μας κουβαλάμε τα υπολείμματα από τη γέννησή μας, τις μεμβράνες και το κέλυφος από τ' αυγό ενός αρχέγονου κόσμου. Πολλοί δεν καταφέρνουν ποτέ να γίνουν άνθρωποι. Παραμένουν βάτραχοι, σαύρες, μυρμήγκια. Πολλοί είναι άνθρωποι από τη μέση κι απάνω και ψάρια από τη μέση και κάτω. Ο καθένας, ωστόσο, αντιπροσωπεύει μια προσπάθεια της φύσης να δημιουργήσει μια ανθρώπινη ύπαρξη. Οι ρίζες μας είναι κοινές. Όλοι προερχόμαστε από την ίδια μήτρα. Το κάθε άτομο ξεπετιέται από την ίδια άβυσσο, αγωνίζεται να πετύχει το σκοπό του. Καταλαβαίνουμε ο ένας τον άλλο, μα κάθε άνθρωπος μπορεί να εξηγήσει μόνο τον εαυτό του

Από **Ο ΛΥΚΟΣ ΤΗΣ ΣΤΕΠΑΣ**

Το βλέμμα ήταν περισσότερο θλιμμένο παρά ειρωνικό. Ήταν χαώδες και απελπιστικά λυπημένο. Το περιεχόμενο του ήταν κατά κάποιον τρόπο μία ήρεμη και σίγουρη απελπισία που είχε αποκτήσει μία συνηθισμένη μορφή. Με την απελπισμένη λάμψη του φώτιζε όχι μόνο το πρόσωπο του ματαιόδοξου ομιλητή ούτε ειρωνευόταν και καταδίκασε μόνο την κατάσταση της στιγμής, την προσδοκία και την διάθεση του κοινού, τον κάπως προκλητικό τίτλο της ομιλίας, αλλά και το βλέμμα εκείνο του Λύκου της Στέπας διαπερνούσε ολόκληρη την εποχή μας, όλα τα περίεργα και φανταχτερά καμώματα μας, όλες τις προσπάθειες, ολόκληρη την ματαιοδοξία, ολόκληρο το επιφανειακό παιχνίδι μια φαντασμένης και ρηχής πραγματικότητας.

Και δυστυχώς, το βλέμμα εκείνο προχωρούσε πιο βαθιά, πήγαινε πιο μακριά και όχι μόνο στα ελαττώματα και τον απελπισμό του καιρού μας, της πνευματικότητας και του πολιτισμού μας. Πήγαινε ως το βάθος της καρδιάς ολόκληρης της ανθρωπότητας, μιλούσε πειστικά και φανέρωνε σε μία μόνη στιγμή ολόκληρη την αμφιβολία ενός στοχαστή ίσως ενός ειδικού γνώστη της αξιοπρέπειας και του νοήματος της ανθρώπινης ζωής γενικά.

Το βλέμμα του έλεγε: Κοίταξε τι πιθήκοι είμαστε ! Κοίταξε τι είναι ο άνθρωπος ! Έτσι η δόξα, η εξυπνάδα, τα προτερήματα του πνεύματος, όλοι οι δρόμοι προς την ανύψωση, μεγαλεία και ανθρώπινος χρόνος γινόταν ένα παιχνίδι πιθήκων! Στο διάστημα εκείνο διαρκώς σκεφτόμουν πως η αρρώστια του δεν προερχόταν από κανένα φυσικό ελάττωμα, αλλά αντίθετα από τον πλούσιο και προικισμένο εσωτερικό του κόσμο που δεν εναρμονιζόταν προς το εξωτερικό περιβάλλον. Κατάλαβα πως ήταν μία μεγαλοφυΐα του πάθους. Είχε σύμφωνα με μερικές σοφές παρατηρήσεις του Νίτσε, μέσα του μία μεγαλοφυΐα, απεριόριστη και φοβερή ικανότητα για τον πόνο.

Συνάμα συνειδητοποίησα πως η βάση της απαισιοδοξίας του δεν ήταν η περιφρονητική στάση του προς τον κόσμο, αλλά η αυτοπεριφρόνηση. Γιατί ενώ μιλούσε αμείλιχτα και επιθετικά για θεσμούς και πρόσωπα, πάντοτε τα πρώτα βέλη τα έριχνε εναντίον του εαυτού του. Μισούσε και αρνιόταν πρώτο τον εαυτό του.

Ολόκληρη λοιπόν η μεγαλοφυΐα της φαντασίας του και η δύναμη του στοχασμού του επί χρόνια κατευθύνονταν εναντίον του εαυτού του, εναντίον μιας αθώας και ευγενικής ύπαρξης. Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε, πως ολοένα και γινόταν σε μεγαλύτερο βαθμό χριστιανός και μάρτυρας, γιατί κάθε οξύτητα, κάθε κριτική, κάθε μοχθηρία κάθε μίσος, για το οποίο ήταν ικανός και όλα αυτά, προπαντός άλλου και καταρχήν, τα φόρτωνε στον εαυτό του. Το «αγαπάτε αλλήλους» είχε τόσο πολύ ενσωματωθεί μέσα του, όσο και η δύναμη της αυτοπεριφρόνησης.

[.....]

Για να ζήσεις με ένταση, πρέπει να θυσιάσεις το Εγώ σου. Ο αστός όμως δεν εκτιμά τίποτα περισσότερο από το Εγώ του (ένα Εγώ στοιχειωδώς ανεπτυγμένο). Με την θυσία της έντασης λοιπόν πετυχαίνει την συντήρηση και την σιγουριά κι αντί της θεϊκής κυριαρχίας κερδίζει την ήσυχη συνείδηση αντί της ηδονής, την βολή του αντί της ελευθερίας, την άνεση αντί της θανάσιμης πυράς την ευχάριστη θερμοκρασία. Γι' αυτό ο αστός, εξαιτίας της φύσης του, είναι ένα πλάσμα φοβισμένο κι έντρομο για κάθε αποκάλυψη του εαυτού του. Γι' αυτό και τοποθέτησε την πλειοψηφία στην θέση της δύναμης, το νόμο στην θέση της βίας και την διαδικασία της ψηφοφορίας στην θέση της ευθύνης...

Ο Λύκος της Στέπας υποψιάζεται πως η ανθρώπινη ύπαρξη δεν είναι κάτι το παγιωμένο, αλλά μια απαίτηση του πνεύματος, ένα μακρινό, ποθητό μα και φοβερό ενδεχόμενο και πως ο δρόμος για τον

«άνθρωπο» έχει διανυθεί (ένα κομμάτι του μόνο), ακριβώς από εκείνους τους ελάχιστους, που σήμερα τους στήνουν ικριώματα κι αύριο μνημεία για να τους τιμήσουν. Αυτό όμως που, σ' αντίθεση με τον

«λύκο», αποτελεί «άνθρωπο», δεν είναι παρά ο μετριοπαθής άνθρωπος του αστικού συμβιβασμού. Ο Χάρρυ βέβαια μπορεί να υποψιάζεται το δρόμο για τον αληθινό άνθρωπο, το δρόμο για την αθανασία, κι ίσως να έχει διανύσει διστακτικά ένα κομμάτι του, πληρώνοντάς το με ισχυρούς πόνους κι οδυνηρή απομόνωση, όμως φοβάται από τα τρίςβαθα της ψυχής του ν' αποδεχτεί και να επιζητήσει εκείνη την υψηλή, την γνήσια απαίτηση του πνεύματος, τον εξανθρωπισμό, το μοναδικό στενό δρόμο προς την αθανασία. Και δεν έχει κι άδικο, γιατί αυτό θα του προκαλούσε

ακόμα μεγαλύτερους πόνους, θα τον οδηγούσε στον αφανισμό, στην τελευταία παραίτηση, μπορεί και στο ικρίωμα, κι αν τον δελεάζει η αθανασία, που θα έβρισκε στο τέλος αυτού του δρόμου, δεν είναι πρόθυμος να υποφέρει όλους αυτούς τους πόνους, να πεθάνει όλους αυτούς τους θανάτους για να την κατακτήσει. Παρόλο που έχει συνειδητοποιήσει, περισσότερο από έναν αστό, το σκοπό αυτού του εξανθρωπισμού, κλείνει τα μάτια και δεν θέλει να ξέρει πως η απελπισμένη προσκόλληση στο Εγώ, η απελπισμένη επιθυμία του να μην πεθάνει, είναι ο πιο σίγουρος δρόμος για τον αιώνιο θάνατο, ενώ η επιλογή του θανάτου, το ξεγύμνωμα από το περίβλημα της εμπειρίας κι η αιώνια προσφορά του Εγώ, οδηγούν στην αθανασία....

Η αρχή των πραγμάτων δεν είναι ούτε η αθωότητα, ούτε η απλότητα κι όλα τα δημιουργήματα, ακόμα και τα φαινομενικά απλούστερα, είναι ήδη ένοχα, είναι ήδη πολύπλοκα, είναι πεταγμένα στο βρώμικο ρεύμα του γίνεσθαι και δεν μπορούν ποτέ, μα ποτέ πια να κλυμπήσουν ενάντια στο ρεύμα αυτό. Ο δρόμος για την αθωότητα, για το αδημιούργητο, για το Θεό, δεν οδηγεί προς τα πίσω, αλλά προς τα μπροστά, όχι προς το λύκο (την φύση) ή προς το παιδί, αλλά πιο κοντά προς την αμαρτία, πιο βαθιά προς τον εξανθρωπισμό. Ακόμα κι η αυτοκτονία, φτωχέ μου Λύκε της Στέπας, δεν θα σ' ωφελούσε. Θα πρέπει ν' ακολουθήσεις το μακρύτερο, τον κουραστικότερο και τον δυσκολότερο δρόμο, τον δρόμο του εξανθρωπισμού, θα πρέπει να πολλαπλασιάσεις την διπλή του φύση, θα πρέπει να κάνεις ακόμα πιο πολύπλοκη την πολυπλοκότητά σου. Θα πρέπει, αντί να στενέψεις τον κόσμο σου και ν' απλουστέψεις την ψυχή σου, να τον διευρύνεις και θα πρέπει τελικά να δεχτείς στην πονεμένη, διευρυμένη σου ψυχή ολόκληρο τον κόσμο για να φτάσεις ίσως κάποτε στο τέλος, στην ηρεμία. Αυτόν τον δρόμο ακολούθησε κι ο Βούδας και κάθε μεγάλος άνθρωπος, άλλος συνειδητά κι άλλος ασυνείδητα, όσο επέτρεπε τον καθένα η τόλμη του. Κάθε γέννηση σημαίνει κι έναν χωρισμό απ' το σύμπαν, μια οριοθέτηση, έναν αποχωρισμό απ' τον Θεό και μια οδυνηρή αναγέννηση. Η επιστροφή στο σύμπαν, η κατάργηση της οδυνηρής εξατομικεύσεως, η θεοποίηση επιτυγχάνεται μόνο όταν διευρύνεις τόσο την ψυχή σου, που να μπορέσεις ν' αγκαλιάσεις ξανά το σύμπαν.

Από

Περιπλανήσεις: σημειώσεις και σκίτσα, (1920)

“Για μένα τα δέντρα υπήρξαν πάντα οι πιο διεισδυτικοί ιεροκήρυκες. Τα σέβομαι όταν ζουν σε οικογένειες και φυλές, σε δάση και άλση. Και ακόμη περισσότερο τα σέβομαι όταν στέκονται μόνα τους.

Είναι σαν τα μοναχικά άτομα. Όχι σαν τους ερημίτες που έχουν αποσυρθεί μακριά για να κρύψουν κάποια αδυναμία τους, αλλά σαν τα υπέροχα μοναχικά άτομα, όπως ήταν ο Μπετόβεν και ο Νίτσε.

Στα ψηλά κλαδιά τους θροϊζει ο κόσμος, ενώ οι ρίζες τους αναπαύονται στο άπειρο. Όμως δεν χάνουν τον εαυτό τους, παλεύουν με όλη τους τη δύναμη για ένα και μόνο πράγμα: να εκπληρώσουν τις ανάγκες τους σύμφωνα με τους δικούς τους νόμους, να δημιουργήσουν το δικό τους σχηματισμό, να εκπροσωπήσουν τους εαυτούς τους.

Τίποτα δεν είναι πιο ιερό, τίποτα δεν είναι πιο υποδειγματικό από ένα όμορφο και δυνατό δέντρο. Όταν ένα δέντρο κόβεται και αποκαλύπτεται η θανατηφόρος πληγή του, μπορεί κανείς να διαβάσει όλη την ιστορία του στο φωτεινό δίσκο του κορμού του: στα δαχτυλίδια του φαίνονται τα χρόνια του, ενώ στα σημάδια του φαίνονται ο αγώνας, τα δεινά, όλες οι ασθένειες, η ευτυχία και η ευημερία, τα δύσκολα χρόνια αλλά και τα ωραία, οι επιθέσεις που άντεξε, οι καταιγίδες που έχει υπομείνει.

Και κάθε νέο παιδί του χωριού σίγουρα γνωρίζει ότι το σκληρότερο και το πιο ευγενές ξύλο είναι αυτό που έχει στενότερα δαχτυλίδια, κι ότι εκεί ψηλά στα βουνά και μέσα στο συνεχή κίνδυνο αναπτύσσεται το πιο άφθαρτο, το ισχυρότερο, το ιδανικό δέντρο.

Τα δέντρα είναι ιερά. Όποιος ξέρει πώς να μιλήσει μαζί τους, όποιος ξέρει πώς να τα ακούσει, μαθαίνει την αλήθεια. Δεν κηρύττουν μάθηση και παραινήσεις, κηρύττουν τον αρχαίο νόμο της ζωής.

Το δέντρο λέει: Ένας πυρήνας είναι κρυμμένος μέσα μου, μια σπίθα, μια σκέψη, είμαι ζωή από την αιώνια ζωή. Μοναδικά είναι η μορφή και οι φλέβες του δέρματος μου, το μικρότερο φύλλο στα κλαδιά μου, αλλά και η μικρότερη ουλή στο φλοιό μου. Έγινα για να σχηματοποιήσω και να αποκαλύψω την αιωνιότητα στη μικρότερη μου λεπτομέρεια.’

Το δέντρο λέει: Η δύναμή μου είναι η εμπιστοσύνη. Δεν ξέρω τίποτα για τον πατέρα μου, δεν ξέρω τίποτα για τα χιλιάδες παιδιά που κάθε άνοιξη σπέρνονται από μένα. Ζω μέχρι τέλος για το μυστικό του σπόρου μου, και δεν με νοιάζει για τίποτα άλλο. Πιστεύω ότι ο Θεός είναι μέσα μου. Πιστεύω ότι η εργασία μου είναι ιερή. Μ αυτή την αλήθεια ζω.'

Όταν απογοητευόμαστε και δεν μπορούμε να αντέξουμε τη ζωή μας, τότε το δέντρο έχει κάτι να μας πει: Σταθείτε! Σταθείτε! Κοιτάξτε εμένα! Η ζωή δεν είναι εύκολη, η ζωή δεν είναι δύσκολη. Αυτές είναι παιδαριώδεις σκέψεις. . . . Το σπίτι δεν είναι ούτε εδώ ούτε εκεί. Το σπίτι είναι μέσα σας, αλλιώς δεν είναι πουθενά.

Ενώ τα δέντρα θροΐζουν το βράδυ, ενώ είμαστε ανήσυχοι μέσα στις δικές μας παιδαριώδεις σκέψεις: Τα δέντρα έχουν μακρές σκέψεις, μεγάλες και ξεκούραστες αναπνοές, όπως έχουν και μεγαλύτερη διάρκεια ζωής από τις δικές μας.

Όσο εμείς δεν τα ακούμε, παραμένουν σοφότερα από εμάς. Αλλά όταν μάθουμε πώς να ακούμε τα δέντρα, η στενότητα η ταχύτητα και η παιδική βιασύνη των σκέψεων μας, θα αντικατασταθούν από ανείπωτη χαρά. Όποιος έχει μάθει πώς να ακούει τα δέντρα δεν θέλει πλέον να είναι ένα δέντρο. Δεν θέλει να είναι τίποτα εκτός από αυτό που είναι." Αυτό είναι το σπίτι (home). Αυτή είναι η ευτυχία.